

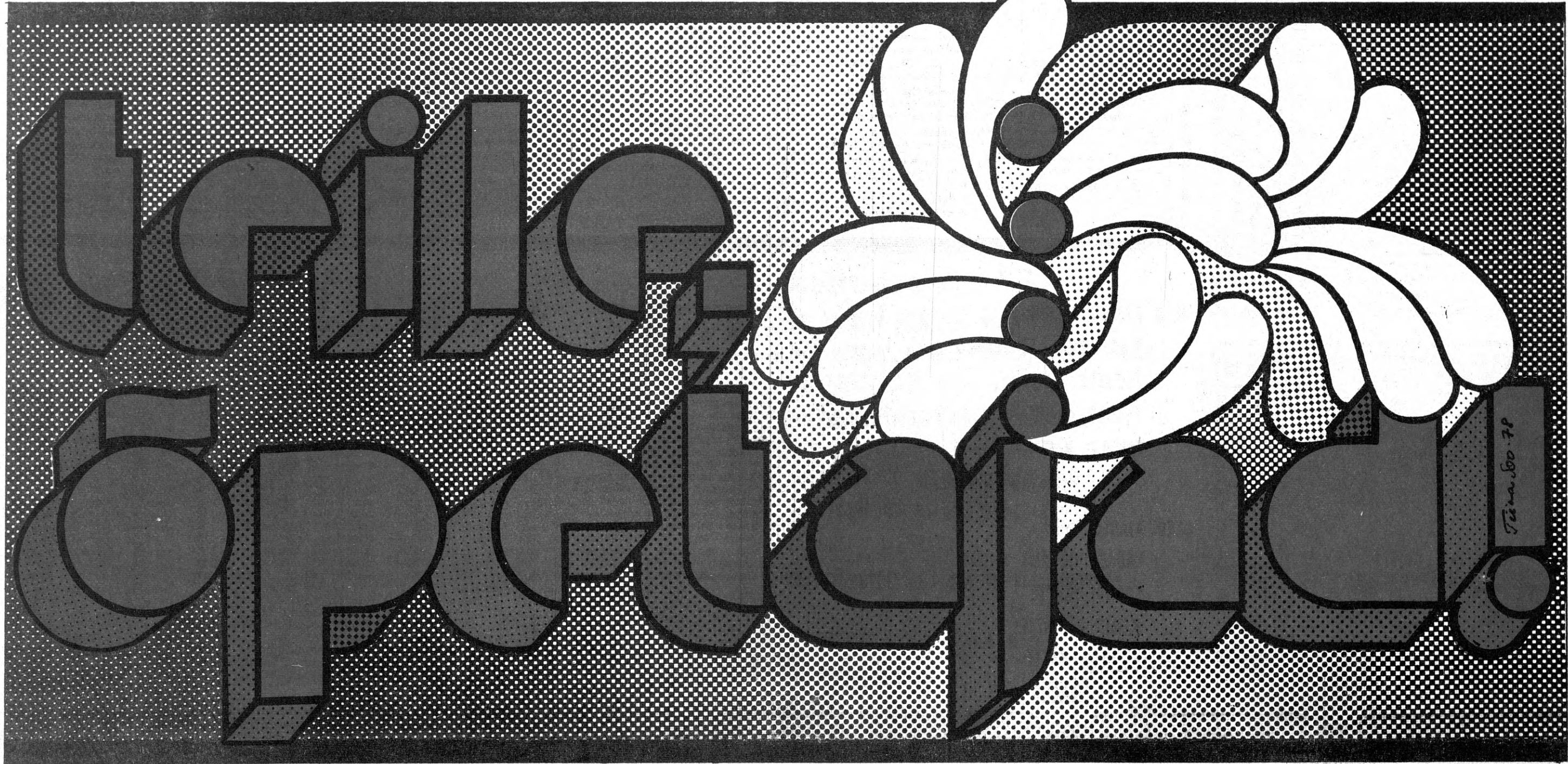
NOURKOGUDE OPETAJA

EESTI NSV HARIDUSMINISTEERIUMI NING HARIDUSALA, KÕRGEMATE KOOLIDE JA TEADUSLIKE ASUTUSTE TÖÖTAJATE AMETIÜHINGU HÄÄLEKANDIA

Nr. 39 [1978]

Laupäeval, 30. septembril 1978

Hind 2 kop. XXXVI aastakäik

Teenete eest noorte õpetamisel ja kommunistlikul kasvatusel anda Eesti NSV aunistused järgmistele haridusala töötajatele:

EESTI NSV TEENELINE ÕPETAJA

Haamer, Valter Pauli p. — Tartu Riikliku Ülikooli õppeproktor
Kaisma, Elvi Kusta t. — Eesti NSV Vabariikliku Õpetajate Tööstusinstituudi direktori asetäitja
Kansa, Ellen Antsu t. — Tallinna Laste Muusikakooli direktor
Kuk, Osvold Karl p. — Tall-

linna Ehitus- ja Mehaanikatehnikumi direktor
Laas, Tamara Karl t. — Tallinna 2. Keskkooli õpetaja
Lepik, Endel Aleksandri p. — Viljandi rajooni Nuala Keskkooli direktor
Liim, Elvi Mihkli t. — Tartu 7. Keskkooli klassi- ja koolivälise kasvatusorganisator
Liiv, Ruut Jaani p. — Võru rajooni Urvaste Eritähtsaõpetajate direktori asetäitja
Lind, Aavo Jakobi p. — Fr. R. Kreutzwaldi nimelise Võru 1. Keskkooli õpetaja
Madel, Helde de Etna Jaa-

n t. — Jõgeva rajooni Puurmani Keskkooli õpetaja
Päsenitševa, Jekaterina Jefimi t. — Jaan Sihveri nimelise Narva 6. Keskkooli õpetaja
Räie Olav Karl p. — Kiviõli 1. Keskkooli direktor
Rammulus, Karin Johanne t. — V. Klementi nimelise Linna keskkooli direktori asetäitja
Randrüüt, Anu-Liis Bruno t. — Paide 1. Keskkooli õpetaja
Saage, Vello Augusti p. — J. Semperi nimelise Tartu 8. Keskkooli õpetaja
Salm, Silvi Hansu t. — Põlva Kaugõppekeskkooli direktor

EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIDIUMI SEADLUS HARIDUSALA TÖÖTAJATELE EESTI NSV AUNIMETUSTE ANDMISE KOHTA

Semjonova, Tatjana Vassili t. — Harju rajooni Keila 2. Keskkooli õpetaja
Sõstova, Valentina Fjodori t. — J. Smirnovi nimelise Tallinna 33. Keskkooli õpetaja
Zirnask, Olo Fridrichi p. — Põlva rajooni Rõpina Sovhoostehnikumi õpetaja
Zotov, Grigori Timofei p. — Tallinna 6. Keskkooli direktor
Tihhomirova, Anfisa Filimon t. — Kohila-Järve 48. Lastepäevakodu juhataja
Valde, Leonhard Gustavi p. — Rapla rajooni A. Lauteri nimelise Märjamaa Keskkooli direktor

Värk, Maila Jaani t. — Valga rajooni Otepää Keskkooli õpetaja
Ois, Regina Erni t. — Rakvere 3. Keskkooli direktori asetäitja
EESTI NSV TEENELINE KUTSEHARIDUSTÖÖTAJA
Kruus, Einar Villemi p. — Eesti NSV Riikliku Kutsehariduse Komitee Koolivälise juhataja
Eesti NSV Ülemnõukogu Presidiumi esimees
J. KÄBIN
Eesti NSV Ülemnõukogu Presidiumi sekretär
V. VAHT
Tallinn, 29. septembril 1978. a.

Õpetaja minu elus

Kirjutada õpetajast oma elus on minusugusele inimesele õieti komplimenteeritud ülesanne. Keerukas juba seepärast, et kõigepealt on tarvis mitmest võimalikult lähedast valida antud juhul sobivaim. Pensionieelikust koolimehena võiksin kirjutada nendest paljudest õpetajatest, kellele olen koolis töötanud, sest need on olnud kõige otsesemas mõttes õpetajad minu elus, eriti viimasel aastakümnel, millal minul on olnud õnn ja õnnetus kooli juhtida.

Kuna enne koolipõlde asumist pidasin mitmeid ameteid, on mul erinevatest töökohtadest olnud ka erinevaid õpetajaid, kui nad ei kandnudki ametlikult õpetaja nimetust. Ma mõtlen neid juhte, ülemusi, kes ju sõna otseses mõttes olid õpetajad minu elus. Kirjutaksin meelsasti mitmest sellisest õpetajast, sest kui mul ka mitte alati ei vedanud töökohta leidmisega, juhtidega oli enamasti õnne ja lausa mõnus oleks juttu anda mõnest elukogemusest, targast ja otse looduse enda poolt pedagoogivõimetele varustatud juhendajast.

Kui aga lähedast valida käesolevale rubriigile traditsiooniliselt onamine, siis tuleb mõttes minna tagasi viis aastakümnele, suure sõja eelseselle Tallinna, kus allakirjutatu käis õige mitu kooliteed, kõige kauem ja ka kõige kaugemale (viimati Kopli 5. algkooli).

See oli tolle aja kohta tavaline kahetükkine puust koolimaja, mida tänavast eraldas liivane õu, kus poisid vahetundide ajal väsimatult omavahel rääkisid, pälisid «vuttis» tagusid, ja mille taga oli suur, hästikorrastatud aed, kus me kooli juhataja Martin Kahu õpetuse ja juhatusel alla maad kaevastime, taimi istutasime ja lilli kasvasime.

Kui palju meid poisse ja tüdrukuid seal koolis oli, ei mäleta enam, aga ega meid üle mõnesaja ei olnud, sest kogu koolipere mahutus päris tagasihoidlikke mõõ-

tudega saali ilusasti ära. Esimestest viimase klassini olid meie klassi juhatajateks meesõpetajad. Kui meile absoluutseks autoriteediks ja ideaaliks saanud Joosep Allikas Virumaaale Sinimägedesse algkooli juhatajaks üle viidi, siis tõnasid tüdrukud päris avalikult ja poisid pühkisid salaja silmi.

Meile imponeris väga kooli juhataja mehine hoiak ja ilus, loomulik hahuepa. Nimi Kahu ja juukseid kahus — nii rääkisimegi omavahel. Ta oli tõepoolest sihvakas, et rühikas, terase, aga lahke pilguga, tohutu tumeda tukaga tõeline mees. Sellistele vaatavad poisid pilguga, mis sarnaneb jahikoera silmavaatega, kui see näeb oma peremeest. Ma ei mäleta, et keegi oleks Martin Kahu kartnud, kuid tema autoriteet oli vaieldamatu, kusjuures saavutas ta selle pigem oma isiksuse ja olekuga kui käskimise-keelamise ja laimamise-kiitmisega. Martin Kahu ja üldse kõiki meie kooli õpetajaid lähendas õpilastele nende äärmiselt mõistev suhtumine oma õpilastesse, nõudlikkus koos abivahenditega, heatahtlikkus ja kindlasti ka soov olla võimalikult sagedasti ja kaua oma kasvandikega koos. Kui me olime näiteks kooli aias, siis oli seal ka Martin Kahu, kes küll õpetas ja juhatas, aga kes kõigepealt ja peamiselt tegi sealsemas ka ise tööd, kaevatas ka ise maad, istutas ka ise taimi ja kastis neid, nagu pidime seda tegema meiega.

Meie kooli juhataja oli suur laulusõber. Nüüd me teame, et ta oli alustanud juba noore koolimeistrina 1905. a. Novgorodi kuubermangu eesti asutuses koorijuhatamist ja pidas dirigendiametit pühitööd kõrval muu pensionile minekuni ning veel palju aastaid hiljemgi oma lapseõlviekodus Viilandiimaal Paistus, oli ühtekokku üle viiekümne aasta laulukooride juht. Koolipõlvest meile oma kooli juhatajat ikka ja jälle seismas lastekoori ees, saatjaks klaveril või harmooniumil tema vend, kes oli samas koolis matemaatikaõpetajaks. Meile tegi asja põnevaks seegi, et teadsime oma koori juhti enast laulvat tervelt kahes kooris — «Estonia» segakooris ja Tallin-

na Meestelaulu Seltis. Muusikalembene koolijuhataja soosis kõigiti õpilaste isetegevust. Igal õppeaastal toodi lavale näidend, korraldati pidusid, kultuurihomikuid, näitusi loteriiga jne. Minakenege tegin kord, papist kiiver peas, samasugune kilp ja puust oda käes, kaasa mingis lavatükis, kus oma esimese loorberid lõikas nüüdne Eesti NSV rahvakunstnik Ellen Liiger. Tol ajal oli kool küllaltki olulisel määral oma mikrorajooni (misuust terminit siis küll ei kasutatud) kultuurikeskuseks ja õpetaja Martin Kahu juhtimisel tegid palju, et hoida õpilasi ja nende vanemaidki kooli kasvatuslikus orbiidis. Meie kooli põhikontingendi moodustasid majanduslikult vägagi piiratud võimalustes elavad perekonnad, kelle peamine tähelepanu oli koondatud igapäevase peatoiduse hankimisele. Kool püüdis siis omalt poolt igati kaasa aidata nii laste kui ka nende vanemate vaimse maailma arendamiseks.

Koolimajast eraldi, kuid samas Veerenni tänavas oli väike töökoda, kus poisid puutööd õppisid. Martin Kahu käis sagedasti töökodas vaatamas, mida ja kuidas poisid teevad. Jälgis tükkiea töökäiku, astus siis ise juurde ning juhatas ja andis nõu, kuidas tööriista hoida, et asi ilus tuleks. Õpilastele meeldis, et kooli juhataja peab lugu nn. lihtsast tööst (meile oli see sagedasti keeruline küllalt) ja on hooles selle pärast, et igaüks meist oma tööd hästi teeks.

Unustamatuks jääb viimane klassijuhatajatund, kuhu oli palutud meid lugepuetud koolijuhataja. Tema juht ei olnud pikk. Heitnud pilgu tagasi kuuele kooliaastale, ütles Martin Kahu: «Ükskõik, kuhu iganes teie nüüd ka lähete, oodaku teid ees ker-

gem või raskem tee, oma tööd tehke ausalt ja korralikult. Pidage mees, et iga töö, mis on tarvilik, on ka väärtuslik.» Need olid, on ja jäävad kuldseteks sõnadeks, ent toonases konkreetses olukorras olid nad eriti omal kohal, sest enamikule algkooliõpetajatest haridustee kuue klassiga lõppeski. Paljudki oleksid tahtnud edasi õppima minna, aga neil puudusid selleks võimalused. Austatud õpetaja lugupidamine tööst, soov tõsta oma kasvandike enesetunnet ja nii deklaaretsid antud julgustust ning toetus astuda austa tööinimesena eluvõitlusesse vastuoludest rikkas maailmas soojendasid küllapiga vastseid teismeliseks saanud kuulaja südant. Elukogemuse mees ei eksinud. Uhes oma 1961. a. kirjas käesolevate ridade autorile märgib siis juba lumivalge peaga vana koolimees: «Minu rohkearvulise õpilasperest olen võinud kuulda ainult head ja see on mulle alati olnud suureks rõõmuks. Neid elab ja töötab üle kogu vabariigi väga mitmesugustel aladel.»

Koolimaja Veerenni tänavas ei ole enam ega ole ka kogu Veerenni tänavast kuigi palju järele jäänud — uued suured majad on selle sisse ja ümber püüdnud. Kui minult aga küsitakse õpetaja kohast minu elus, siis veab mõte nimelt sinna, kuigi ka pärast ja mujal oli unustamatuid õpetajaid. Arvatavasti on siin oma osa vananeva inimese kalduvusel romantiseerida oma lapsepõlve, kuid peamine on kindlasti selles, et meie kooli õpetajad omandasid meisterlikkust, mis tegi koolis, kus nemand õpetasid ja meie õppisime, ka minu kooli. Siit saime kaasa lisaks

aabitsatarkusele mitmed lihtsad, kuid püsivad tões, mis on ajahambale vastu pidanud.

Minu meelest annab meie elule omamoodi veetlust juurde seegi seik, et siin kaugeleki mitte alati ja kõik ei lähe nõnda, nagu inimene mõtleb ja tahab. Minuga näiteks juhtus selline kummuline lugu, et ilma et ma kunagi oleksin kavatsenudki oma edasist käekäiku kooliga siduda, sattusin ma ometi palju aastaid hiljem pigem vastu tahtmist kui meeltmööda taas kooli. Ja juhtus see otse häämatavalt esimese koolikäigu moodi. Kui 1927. a. sügisel Tallinnas mind isa käekõrval võttis ja koolimajja viis, siis 1954. a. sügisel Pärnus oli selleks meheks vana sõber ülikoolipäevilt Pent Nurmekund, kes mind sõna otseses mõttes kättpidi tirides 2. keskkooli direktori Tindra Sooviku kabinetis kooli direktori elu korraldamisele, õpilastele rohkem, mitmekülgselt, huvitava ja enesekasvatamist ning -teostamist võimaldava tegevuse pakkumine — niisugused olid põhiprintsiibid, millele meie direktor toetus tema lealusaldust kooli juhtimisel.

Linda Soovikul õnnestus leida ja tulemuslikult ära kasutada seos kahe nii erineva ajastu vahel, nagu seda olid moodunud sajandi teine pool ja käesoleva kolmanda sajandi viimaste aastakümnete ja on XX sajandi sotsiaalselt ajastu inimesed. Kui Koidulaik oma ajastu eesrindliku inimesena oli kirjutanud: «On patt, suurt peab väike olla aegadel, mil ju inimene võib luua oma aega», siis nüüd oligi jõudnud see päev ja tund, millal meie oma ajastu eesrindlastena tahame luua oma aega. Koolile veel Suure Isamaasõja ajal 1944. a. lõpul an-

tud väärt nimi hakkas elama ja töötama uute inimeste, kommunismihafajate kasvatusel huvides.

Algul üllatas mind see suur usaldus, mida Linda Soovik ilmutas kõigi oma alluvate, vahest oleks tema puhul õigem üelda — oma töökaaslaste — suhtes. Eriti imestasid aga selle üle, kui julgelt kooli direktor andis mahuksid ja vastutustööd ülesandeks õpilastele. Ajapikku mõistsin, et siin on tegemist makareenikolu meetodiga, mille järgi juhida tähendab usaldada. Mitte kunagi ei läinud Linda Soovik tundi ainult selle pärast, et tol ajal pidi kooli direktor külastama nädalas teatud arvu tunde. L. Soovik muidugi tundis kaits, kuid mitte külastuskordade arvu nimel, vaid ainult siis, kui seda tõesti oli tarvis. Õpetajat hindasid seda usaldust sootuks enam, kui nad oleksid lugu pidanud kord-kaks nädalas tagapingis kirjapandud retsensioonist, ja püüdsid oma paremat võimet mõõda sellele usaldusele hea tööga vastata.

Tavaliseks kujunes kord, mille järgi kõik tähtsamad küsimused arutati läbi mitte ainult õpetajatega, vaid sagedasti ka õpilastega. Direktori kõrv oli alati lahti õpilaste arvamus ja ettepanekute ära kuulamiseks. Loomulikult kandus niisugune usalduslik vahetõel ühele ka õpetajate ja õpilaste vahelistesse suhetesse, mille tulemusena koolis kujunes viljakaks tööks soodne mikroklimate. See muidugi ei tähenda veel, nagu oleksid Pärnu 2. keskkoolis asjad alati ja ainult laabunud. Ka siin majas läks aeg-ajalt mõni kehvasti planeeritud ettevõtmine lüh- ta, ent ühe tõe panime tallele ka ebaõnnestunud päeval ja nimelt sellele, et jätta kartuse pärast üritamata on vale, kuna õnnestumise tõenäolisus on seda suurem, mida sagedamini, järjekindlamalt ja paremini me püüame teha. Vastavalt tarmus, mille järgi ei saa ju ometi jätta metsa minemata kartusest hundi ees, kehtib ülekantud tähenduses siingi.

Üks direktor Sooviku kabinetis seisist tavaliselt lahti, mis tähendas, et igaüks, olgu õpetaja, olgu

õpilane, võis pikema tseremooniata sealt sisse astuda. Sellest uksest käiski rohkesti noori ja täiskasvanuid, kuna kõik teadsid, et direktor leiab ilmingimata mingi lahenduse ka kõige lootusetumalt sõlmes probleemile. Kooli direktorit nimetatakse vahel õpetajate õpetajaks. Meie direktoril võis tõepoolest palju õppida, kaasa arvatud sadagi, kuidas varjata pettumust ja nõrdsust, kuidas vett olla, kui ju oleks tahtmine otse karjuda, kuidas mõelda, mis ei pidanud avalikuks tulema, enda teada jätta, ehkki oleks kergem olnud, kui saanuks mure siduma. Mõnigi kord mõistsime alles tükki aega hiljem, miks direktor oli talitanud hoopis teisiti, kui meie seda ootasime. Kui ta näiteks jättis eksinud poisit karistatavaks või andestas õpetajale, kes ei teinud seda, mis ta pidi tegema. Saime oma direktori käitumiseviisist aru alles siis, kui tolelastamast poisist oli kasvanud päris asjalik mees, või kui seesama õpetaja oli järgmisel korral antud ülesande kahekordse hoolega teoks teinud. Mitte ükski naga, vaid kõigepealt teoga, isikliku eeskujuga õpetas meie direktor meile kõigile väga rasket ja peent kunsti — inimestega suhtlemise, inimeste kasvatuselise kunsti. Väärmatu usku meie ürituse õigsusesse, loomulikult suhtumine pedagoogitöösse, lakkamatu enesetäiendamise, sügav inimlikkus, kiindumus oma kutimesse, töökus ja kustumatu optimism — eks need ole omandused, mis peavad saatma iga õpetajat läbi kogu elu.

Konstantin Ušinski järgi pole pedagoogika teadus, vaid kunst — kõige ulatuslikum, keerukam, ülevam ja hädavajalikum kõiki-dest kunstidest. Me meenutame sügavas tänuvõitluses selle üleva kunsti meistrid, neid meie õpetajaid, kes aitasid meil ennast leida, arendada, täiustada, raskust trotsida, oma teed otsida ja edasi minna.

ARMAS KULDSEPP

Vaga, Helgi Hugo t. — Tsigulina na Keskkooli õpetaja,
Vahter, Konstantin Aleksandri p. — Kuusalu Keskkooli õpetaja,
Valkjärv, Sirje Mihkli t. — Pärnu 9. Lastepäevakodu kasvataja,
Valdur, Mair Evaldi t. — Tallinna 15. Ohtuakaskooli õpetaja,
Vallik, Eevi Augusti t. — Uulu 8-kl. Kooli õpetaja,
Vallu, Luule Herberti t. — Karaski 8-kl. Kooli õpetaja,
Vana, Miralda Eduardi t. — Vana-Koala 8-kl. Kooli direktori asetäitja õppe- ja kasvatustöö alal,
Vassiljeva, Niina Ivani t. — Maardu Keskkooli õpetaja,
Vassiljeva, Svetlana Ivani t. — Kõhtla-Järve 1. Keskkooli õpetaja,
Varkel, Malle Joanni t. — Tartu 3. Keskkooli õpetaja,
Vellomäe, Viive Aleksandri t. — Tartu 14. 8-kl. Kooli õpetaja,
Vendel, Nele Lembitu t. — Sausti 8-kl. Kooli õpetaja,
Villo, Leili Johannease t. — Pärnu 8-kl. Abikooli õpetaja,
Viires, Maia Mihkli t. — «Eesti Põllumajandustehnika» Tartu raionikoondise lastepäevakodu kasvataja,
Virsalu, Evi Jaani t. — Nõo Keskkooli õpetaja,
Viljak, Hellu Ruudi t. — Fr. Tuglase nim. Ahja Keskkooli õpetaja,
Viljak, Tiit Johannease t. — Sausti 8-kl. Kooli õpetaja,
Viljarj, Üve Kaljo t. — C. R. Jakobsoni nim. Torma 8-kl. Kooli õpetaja,
Vilja, Riit Rudolfi p. — Haapsalu 1. Keskkooli õpetaja,
Vimberg, Veera Alfredi t. — Kõhtla-Järve Pioneeride Paalee direktor,
Volmer, Urve Arnoldi t. — Otepää Keskkooli õpetaja,
Vorobjova, Ludmilla Arkadi t. — J. Nikonovi nim. Kõhtla-Järve 1. Internaatkooli õpetaja,
Vozjuk, Kaja Aleksandri t. — Haapsalu 2. Keskkooli õpetaja,
Võrno, Tiit Alfredi t. — ENSV Haridusministeeriumi inspektor-meetodik,
Võrton, Mare Arli t. — Põlva Lastepäevakodu kasvataja,
Õismaa, Hermine Jaani t. — Vatlä 8-kl. Kooli õpetaja,
Õpik, Leida Ado t. — Lihula sovhoosi lastepäevakodu kasvataja;

kauaaegse eduka töö eest:
Audova, Linda Karlit t. — Vara 8-kl. Kooli koristaja,
Enniko, Liidia Julius t. — Pärnu Linna Haridusosakonna raamatupidamises grupijuhataja;
Jüris, Leida Jüri t. — Püiatu Eri-kooli vanemraamatupidaja,
Kalde, Urve Johannease t. — Harju Rajooni Haridusosakonna raamatupidamises grupijuhataja,
Kaljala, Alide Alberti t. — ENSV Haridusministeeriumi materiaalsele fondide osakonna juhataja asetäitja,
Kelament, Virve Mardi t. — Sindi Ohtuakaskooli majandusjuhataja,
Kivimäe, Hilja Augusti t. — Türi 3. Lastepäevakodu meditsiiniõde,
Kukk, Mairi Aleksandri t. — Pärnu Linna Last- ja Noorte Spordikooli majandusjuhataja,
Pohlak, Enno Teodori p. — ENSV Haridusministeeriumi ehitusosakonna juhataja,
Pärn, Helve Kustase t. — Elva Lastesõime vanemõde,
Pärnik, Maimu Aleksandri t. — Vändra Lastepäevakodu meditsiiniõde,
Roos, Viivi Heinrichi t. — Türi 3. Lastepäevakodu majandusjuhataja,
Sihvart, Ene-Mall Nikolai t. — Paidla 1. Lastepäevakodu meditsiiniõde,
Soha, Maimu Voldemari t. — Tallinna 30. Lastesõime vanemõde,
Tendal, Lembit Arturi p. — Pärnu Linna Haridusosakonna pearaamatupidaja asetäitja,
Thamäse, Harry Jaani p. — Harju Rajooni Haridusosakonna majandusosakonna grupijuhataja,
Toode, Helju t. — Tartu Rajooni Haridusosakonna grupijuhataja,
Tõnisson, Aleksander Aleksandri p. — L. Koidula nim. Pärnu 2. Keskkooli direktori asetäitja majandusalal,
Tõust, Klaara Mihkli t. — Kingissepa 1. Lastepäevakodu majandusjuhataja,
Veskoja, Helju Hendriku t. — Keila 1. Lastepäevakodu meditsiiniõde,
Võlošina, Tamara Ivani t. — Tallinna 23. Keskkooli õpetaja.

